

HERINNERINGEN AAN HET 1e ARTILLERIE-REGIMENT IN 1937-1938

Het 1e Artillerieregiment, net zoals het 2e Liniereregiment trouwens, is een regiment dat nauw verbonden is geweest met Gent.

Wij weten dat wij onder onze leden verschillende oude artilleurs van het 1 A tellen. Niettegenstaande alle kleine en grote miseries van de legerdienst, denken de meesten toch met nostalgie terug aan die tijd die, achteraf bekeken, toch nog zó slecht niet was en waar kameraadschappen voor het leven afgesloten werden.

De meesten zullen nog wel in gedachten de geur kunnen oproepen van de stallen, van de bezwete paarden, de verbrande hoeven en de penetrante, misselijke zurige stank van de mesthoop op de koer van de kazerne.

Dat deze nostalgie nog sterk leeft moge blijken uit het bestaan van verenigingen zoals "De Blauwe Kwispel". Enkele getuigen van dit verleden bestaan nog, o.a. de de Hollainkazerne en de Manege, en ieder oud gediende van het 1 A kan niet nalaten nog eens terug te denken aan zijn soldatentijd wanneer hij deze gebouwen passeert.

Helaas, schijnt het lot van de oude kazerne bezegeld te zijn. Men gaat ze volledig slopen voor de bouw van wat men sociale woningen pleegt te noemen.

Wij willen toch nog even de sfeer van vroeger oproepen. Wij zeggen wel "Wij", maar het is juister te zeggen "Hij". En wie is die "Hij"? Niemand minder dan Jaime Jurdan, "de man van het Blindeke". Iedereen weet dat hij boeiend kan vertellen, wat niet iedereen weet is dat ook hij zijn legerdienst gedaan heeft bij het 1 A en aangezien zijn geheugen nog best mee kan volgen hier enkele lezenswaardige bladzijden.

INLEIDING

Ik heb de pretentie niet in deze reeks vertellingen en anekdotes de chronologie te willen maken van mijn legerdienst als milicien KROO (Kandidaat Reserve Onderofficier) in dit prachtig en roemrijk regiment dat garnizoen hield in Gent van 1874 tot 1939 en waarvan op 5 juli 1986 het 150-jarig bestaan gevierd werd in de nieuwe garnizoenstad Bastenaken.

Ik ben geen militarist en ben het nooit geweest; de echte, de beroepsmilitairen zullen het mij vergeven wanneer ik in mijn herinneringen woorden gebruik die niets gemeens hebben met het militair jargon. Het is immers meer dan 50 jaar geleden en heel wat juiste termen ben ik vergeten.

Neen, ik was gewoon een Gentenaar en 100% Belg aangezien mijn moeder

een Vlaamse was en mijn vader een Waal. Dus, een simpele Gentse burger met eerbied voor onze democratische instellingen die, uit burgerzin, probeerde zijn verplichte militaire dienst zo perfect mogelijk te doen en de voor het Leger noodzakelijke tucht aanvaardde. Door deze tucht te aanvaarden respecteert men trouwens zichzelf en later, in het soms moeilijke leven, vormt een vrij aanvaarde discipline een reële troef.

Vandaag zou de huidige generatie, terecht, bepaalde penibele toestanden die wij, anciens, gekend hebben, niet meer aanvaarden. Dat is normaal en het strekt haar tot eer. Wij hebben deze toestanden moeten aanvaarden, soms al "rouspeterend", maar... wij zijn er niet van dood gegaan.

Ik heb kunnen vaststellen dat voor de zeldzame kameraden die gedurende de 17 maanden van onze dienst iedere dag mopperden, de tijd veel langer duurde dan voor deze die - zij het niet altijd met een goed humeur - de onvermijdelijke absurditeiten van de periode 1937-1938 aanvaardden.

Ik ben er trouwens nogal fier op dat, dank zij mijn houding, de luitenant van mijn batterij, enkele minuten vóór wij, na 17 maanden dienst, "van de klas waren", tegen mij zei: "J... ik heb geprobeerd van u een goede onderofficier te maken en ik ben er vast van overtuigd dat ik daarin geslaagd ben."

Ik was er des te gelukkiger mee, omdat deze luitenant volledig op de hoogte was van mijn opwallingen en daden van ontevredenheid tegen de onbillikheden en de onrechtvaardigheden die mij opgelegd werden en tegen dewelke ik oncontroleerbare reacties had die voortsporen uit mijn Belgische geest van onafhankelijkheid, de zucht naar gelijkheid en de opstand tegen de absurditeit.

Deze houding heeft mij trouwens geholpen om meer penibele situaties te verduren gedurende de 8 maanden mobilisatie en de lange jaren van onderdrukking door een verafschuwde bezetter.

Op lichamelijk gebied heeft de legerdienst van mij een man gemaakt. Wanneer ik in juli 1937 de de Hollainkazerne binnentrad was ik zo lenig als een ijzeren staaf; wanneer eind 1938 mijn diensttijd van 17 maanden er opzat, kon ik paardspringen en voltigieren zoals de ruitercrocheten in het circus! En dat is mij goed van pas gekomen in het leven, want bij spectaculaire valpartijen ben ik tot mijn grote verwondering en opluchting steeds op mijn benen terechtgekomen!

Wanneer de jonge lezers met dezelfde mentaliteit als deze welke de mijne was de poorten van de kazerne binnengaan, ben ik er zeker van dat ook voor hen de tijd dat zij het uniform moeten dragen vlugger voorbij zal gaan en dat, niettegenstaande de onvermijdelijke onaangenaamheden, het resultaat van hun passage, net zoals voor mij, positief en nuttig zal zijn, destemeer omdat in het modern leger de middeleeuwse toestanden die ik gekend heb, gelukkig voor altijd verdwenen zijn.

Om te besluiten, Beste Lezer, weet dat ik geen letterkundige ben, wil mij

dus verontschuldigen voor mijn niet academische stijl. Mijn enige bedoeling is te trachten u te vermaken, zoniet te interesseren, door u enkele persoonlijke en strict waarachtige anekdoten te vertellen.

Misschien kan een of ander lezer, ancien van het 1e Artillerie Regiment, met heimwee terugdenken aan zijn legerdienst, heeft hij daar persoonlijke herinneringen aan en wenst hij op zijn beurt - en met met meer talent dan ik - zijn eigen ervaringen bij het 1 A te vertellen. Het zou mij zeer veel genoegen doen ze te mogen lezen.

De "Bleu's"

Een grijze julidag in 1937. Gelegenheidsgrijs voor de jonge mannen die de grote poort van de de Hollainkazerne in de Brusselsestraat binnengaan waar zij de komende 17 maanden hun militaire dienst bij het 1A gaan vervullen. Gelegenheidsgrijs, het grijs van hun begrijpelijke ongerustheid voor het nieuw leven dat hen te wachten staat, voor de tucht, het reglement, het uniform, de bevelen, de lichamelijke oefeningen en, het meest verontrustend... de PAARDEN!

De artilleriestukken worden inderdaad nog getrokken door 3 spannen van 2 paarden. Ik had schrik van deze viervoeters die door sommigen "de mooiste verovering van de mens" worden genoemd.

Enkele maanden voordien had ik aan de keuringscommissie de wens uitgedrukt mijn dienst te mogen doen bij om het even welk Infanterieregiment.

Afb. 1. Ingang van de de Hollainkazerne in 1986.

Maar mijn vader hield van paarden. Hij had vóór 1914 36 maanden dienst gedaan bij het Regiment Lanciers in Brugge en gedurende de oorlog van 14-18 bij het vervoerkorps. Bovendien had hij na de oorlog gedurende verschillende jaren de functie van "chef-comptable" vervuld in het Militair Hospitaal in Gent; hij kende praktisch alle beroepsofficieren en -onderofficieren van het garnizoen. Mijn legerdienst bij het voetvolk werd aldus in de kiem gesmoord.

Ik maakte deel uit van een 60-tal jongelingen van mijn leeftijd die de Schoolbatterij van het 1 A, Klasse 1937-1938 zullen vormen. Met vreugde herken ik enkele medestudenten van de Indus (Hogere Nijverheidsschool) en enkele oude schoolkameraden van het Atheneum die nu hun studies beëindigd hebben van Ingenieur, Techniker, Advocaat, Leraar, enz.

De groep groeit voortdurend aan voor het wachtlokaal en er wordt flink gediscuteerd. De eerste indrukken: de geluiden, het trompetgeschal, de beweging, de grote wagens die voortgetrokken door 3 paar paarden met oorverdovend lawaai komen buiten gereden. De geur tenslotte, de penetrante geur van de paarden, de geur van de stallen waarvan wij weldra zelf zullen doortrokken zijn.

Het slaat 12 uur op de klokketoren van het nabijgelegen Begijnhof in de Lange Violettenstraat, onmiddellijk gevolgd door een mooi en vrolijk trompetsignaal "tempo di valse". Onze troep rekruten krijgt het bevel zich op 2 rijen te plaatsen. Een onderofficier met een kepi op en een ernstige en krijgshaftige houding inspecteert ons. Een andere gegradeerde doet de naamafroeping en brengt op militaire wijze verslag uit bij de "kepi" (Het schijnt dat dit een Adjudant is). "Iedereen aanwezig". Terwijl de miliciens van de andere batterijen zich naar het blok van de refter begeven, worden wij per rangen van twee, en min of meer op stap, naar onze kwartieren geleid. Een grote stenen trap in het midden van een groot gebouw. Een trap die leidt naar de 1e verdieping en uitgeeft op een overloop: A-N rechts, O-Z links.

De kamer is groot. De bedden zijn rondom de kamer tegen de muur geplaatst. Langs één kant zijn er vensters boven de bedden. Wij worden geschikt in alfabetische orde. Links van ieder bed hangt er een klein kastje dat met een sleutel kan gesloten worden voor onze persoonlijke voorwerpen. En een etagère die nu nog leeg is. Op het bed met spiraalveren ligt een in twee geplooid matras waartussen de lakens en de dekens liggen. Dit alles beschermd door een groot zeildoek.

Wij deponeren onze lege valies die zal dienen om onze burgerkleren mee te nemen de eerste maal dat wij buiten mogen gaan. Voorzien van ons persoonlijk bestek worden wij nu, terug op rangen van twee, naar de refter geleid. De 4 eersten in het alfabet worden aangeduid voor de "corvee bidon". Ze hebben het genoeg (?) twee zware bidons, de ene gevuld met soep, de andere met aardappelen, van de keuken naar de refter te mogen sleuren die op de eerste

Afb. 2. De trap die leidde naar de 2 kamers van de Schoolbatterij.
Foto genomen in 1986. In 1937 bestonden de vensters rechts van de trap nog niet. Dit was toen een smisse.

verdieping gelegen is. In de refter zijn enkele tafels, rechtstandig tegen de muur geplaatst, voorbehouden aan onze batterij. Langs weerszijden van de tafel een bank voor 5 of 6 man. Aan het begin van de tafel staan een grote kruik water en een bassijn die de mannen van corvee vullen met dampende aardappelen. De soep wordt verdeeld in kommen. Men beveelt ons te gaan zitten. De soep is goed. Wat ons verbaast is dat het vlees reeds op ons bord ligt, in casu een stuk worst van ongeveer 15 cm. lang, worst die lauw blijkt te zijn en waarschijnlijk in water gekookt werd. De weinig aantrekkelijke geur die in de refter hangt - gruwel! - is afkomstig van de damp die verspreid wordt door de aardappels en hun smaak is conform aan het parfum: eerste onaangename vaststelling.

Terug op de koer van de kazerne zien wij onze makkers van corvee de bidons "kuisen". Tweede onaangename vaststelling: een van hen houdt de bidon vast met één hand en schrobt de binnen- en buitenkant, terwijl de andere er met een tuinslang min of meer lauw water opspuit. De borstel die gebruikt wordt om te schrobben is een keerborstel met zachte haren. Heel dit gerei ligt op de grond en de wanden van de bidon blijven vettig, de druppeltjes water blijven er zo op staan.

Men doet ons binnengaan in de studiezaal die gelegen is onder onze kamers en naast de smisse van de hoefsmid. Een duistere zaal. Banken en lessenaars zoals in een klas. De onderofficier die ons begeleidt roept: "Tot de orde!" Wij stellen ons recht en onze Kommandant komt binnen, gevolgd door zijn staf: 2 Luitenanten, de Adjudant, een Eerste Chef, 2 Wachtmeesters en 2 of 3 Brigadiers.

Voorstelling... en dan leest de adjudant met een eentonige stem die hij vervaarlijk wil doen klinken, de litanie voor van het Reglement en van de straffen op de militaire misdrijven. Wij kennen weldra de enige straf en na iedere zin murmelen wij in koor mee: de dood met de kogel.

De rest van de namiddag en van de avond brengen wij door in onze kamer. Onder de geblaseerde blikken van 2 of 3 beroepsbrigadiers en van de foerier worden wij verzocht de kledingstukken te passen die op ons bed liggen.

Wij zullen een nieuw uitgangsuniform krijgen, een reeds gedragen, maar gewassen en hersteld oefeningsuniform en een werkuniform in lichte "toile".

De uniformbroeken zijn van het ruitertype met aan de binnenzijde van de dijen een stuk beschermend leder. Het aanpassen geeft aanleiding tot hoogst komische scènes. Een lange magere krijgt een vest waarvan de mouwen nauwelijks aan zijn ellebogen komen. Een kleine krijgt een broek die tot aan zijn borst reikt. Men vraagt zich af waarom men destijds, bij de keuring, met zo veel zorg onze maten nam als het dan toch niet was om aan iedereen een kleding te geven die een beetje past bij zijn taille.

Wanneer ik mijn ruitermantel aantrek reikt hij tot aan de grond en mijn lange onderbroek (verplicht om paard te rijden) komt tot onder mijn oksels! Dat is maar een half ongeluk, want mijn vader - een oud Lancier - heeft voor mij onderbroeken gekocht die een nummertje te klein zijn, mij dienen als een tweede huid en die mij behoeden voor lelijke irritaties en kwetsuurtjes die veroorzaakt worden door de wrijving tegen de gevormde plooiën, iets waar verscheidene van mijn makkers onder geleden hebben.

Na veel verwisselen slagen wij er in een kledingstuk te bemachtigen dat ons min of meer past. Onze uitrusting wordt bovendien vervolledigd door schoeisel, namelijk een paar zware, bespijkerde schoenen en een paar getten die versterkt zijn met een stalen plaatje. Ik heb er twee gevonden die volgens mij nooit deel uitgemaakt hebben van een paar: een in zwart leder en een

ander met een rossige weerschijn. Zelfs wanneer ik ze volledig aangespannen heb, kan ik ze naar believen zo rond mijn been ronddraaien. Te groot? Het is het kleinste model.

Wij krijgen nog een paar kloefen en een paar sporen, een politiemuts met een rode bies en een blauwe kwispel (de kleuren van het regiment), een ceintuur, een waskom in waterdicht zeildoek, een groot vierkant weefsel in hetzelfde materiaal met een opening in het midden om er het hoofd door te steken en dat terzelfdertijd dienst doet als tent en als regenmantel, een stalen helm.

Vóór het avondmaal, inspectie door de kommandant, vergezeld van een luitenant en van de adjudant. Een laatste aanpassing van ons plunje, een strenger nazicht van de helm en wij mogen naar de refter gaan.

Het avondmaal is gelukkiglijk behoorlijk. Het brood is uitstekend. Iedereen haalt zijn schade in van de niet verzadigde honger bij het middagmaal.

De koffie heeft wel een zonderlinge smaak, maar dat is bijzaak. Het enige wat ik mij als luxe veroorloof, meegebracht van huis, is boter. Ik eet ervan wanneer de onvoldoende hoeveelheid legermargarine op is. En ook confituur die ik in dezelfde omstandigheden opeet.

Vestimentaire luxe: een paar passende zwarte bottines en getten van mijn vader die mij perfect passen.

De avond wordt doorgebracht met het aanleren hoe onze kleren te schikken in de kleine etagère. Alles moet reglementair op dezelfde breedte geplooid worden: de kapotjas zowel als de hemden. Dat is niet gemakkelijk, alles moet zo geplooid worden dat men langs weerszijden van de stapel kleren een verticale lijn krijgt, zoals een wolkenkrabber.

Wij amuseren (?) ons met het lintje waarop ons stamnummer vermeld staat te naaien op onze kleren. Een werkje dat sommigen onder ons die minder begaafd zijn voor de "couture" doet vloeken.

En wij maken nader kennis met onze "beddengeburen".

Wij mogen het bed openslaan. Dat ziet er mij convenabel uit: een ressortbak met springveren, een redelijk harde matras, maar daar ben ik gewoon aan sinds mijn jeugd.

22 uur: Een trompetgeschal voor de avondklok, anders gezegd de "couvre-feu". Een kleine muzikale frase, een beetje romantisch. De wachtmeester van week komt in de kamer inspectie doen. Niemand is ontsnapt, dus "geen dood met de kogel" te vrezen.

In bed, de lakens en de dekens voelen wat klamp en koud aan. Nog enkele woorden van het ene bed naar het andere en om 22.30 uur gaan de lichten uit. Onze eerste dag in de kazerne zit er op.

Jaime JURDAN
(t vervolgt)